

125 . Isaccea | Județ: Tulcea | Punct: Cetate | Anul: 2014

Anul: 2014

Cod RAN: 159696.05

Perioade: Antichitate, Evul Mediu

Epoci: Epoca romană târzie, Epoca migrațiilor, Epoca medievală timpurie, Epoca medievală târzie

Tipuri sit: amenajare/construcție

Categorii sit: Apărare (construcții defensive)

Autori: Corneliu Beldiman, Diana Maria Sztancs

Instituții: Universitatea Creștină "Dimitrie Cantemir", București, Universitatea Creștină "Dimitrie Cantemir", București

Raport

Industria materiilor dure animale descoperită în campania 2014

Contextul. Săpăturile arheologice din anul 2014 de la Isaccea-„Cetate” (Noviodunum), jud. Tulcea (NOV) au avut caracter de salvare și s-au desfășurat în sectorul afectat de lucrările de construire a sediului Poliției de Frontieră (TPF). (1)

Campania arheologică 2014 de la Noviodunum a prilejuit și recuperarea unui lot de artefacte aparținând industriei materiilor dure animale. În marea lor majoritate, piesele provin din complexe: S1/C11, S1/C12, S2/C3B, S3/C3 – două piese, S13/C15 = gropi databile în sec. al XIII-lea; S6/C3 – două piese = groapă databilă în sec. II-III A.D.; o piesă passim – a se vedea tabelele nr. 1-2). Studiul lor continuă analiza sistematică a acestui gen de materiale (începută în 2013) (2), care formează deja o colecție bogată, alcătuită pe parcursul a șase decenii de săpături arheologice. Adresăm cu acest prilej mulțumirile noastre dr. Aurel-Daniel Stănică; domnia sa ne-a pus la dispoziție cu amabilitate materialele spre studiu.

Metodologie, repertoriu. Efectivul total include 9 piese (N tot = 9). Dispersia în diverse sectoare ale sitului (S1, S2, S3, S6, S13) conturează un context care nu permite, cu acest prilej, extragerea unor concluzii detaliate. Funcționarea în epoca romană (sec. II-III A.D.) și în evul mediu (sec. al XIII-lea) a unor ateliere în care se prelucrau (și) materii dure animale (mai ales corn de cerb) și se utilizau la realizarea diverselor artefacte, inclusiv compozite (mobilier, obiecte de lemn și de metal, arme etc.) este de avut în vedere; în acest sens avem ca dovezi materiile prime aflate în diverse stadii de procesare, eboșele, piesele reparate etc.

Scopul analizei de față este acela de a introduce în circuitul științific descoperirile cele mai recente, cu datele primare în formă extensivă. Repertoriul de la finalul raportului și tabelele nr. 1-2 oferă toate aceste date semnificative relative la artefacte, tratate conform reperelor metodologiei actuale a domeniului . (3)

Analiza a recurs, în mod sistematic, la mijloace optice de observare (microscop optic, mărituri x10 – x40; microscop digital, mărituri x10 – x400); au fost realizate seturi complete de fotografii la diverse scări, inclusiv cu ajutorul microscopului, inițiindu-se baza de imagini a repertoriului artefactelor din sit (cf. fig. 1-20).

Catalogul include piesele având indicativul provizoriu NOV/2014, piesele fiind numerotate de la 1 la 9 (exemplu: NOV/2014_1), ordonate pe criterii tipologice. Atribuirile cultural-cronologice ale materialelor studiate preiau încadrările propuse de autorii cercetărilor (epoca romană și evul mediu), corelate, acolo unde a fost posibil, cu observațiile asupra specificului aspectelor tipologice și tehnologice. Ele sunt preliminare, putând comporta unele revizui. Etapele majore de locuire la Noviodunum se plasează în sec. I-VII, X-XI și XII-XV. (4)

Pentru aspectele generale ale studiului complex al artefactelor din materii dure animale databile în epoca romană, romană târzie, romano-bizantină (sec. I - al VII-lea) și medio-bizantină (sec. al IX-lea – al XI-lea) din Dobrogea a se vedea abordările recente.(5) Descoperirile databile în evul mediu (sec. al XII-lea – al XV-

lea) au făcut rareori obiectul unor abordări extensive. (6) Contribuțiile generate de analiza loturilor IMDA de la Noviodunum pot oferi reperele metodologice și repertorial/tipologice actuale pentru abordarea acestui gen de manifestări ale culturii materiale în spațiul istro-pontic și regiunile învecinate.

Piesele sunt inedite și se păstrează în colecțiile Institutului de Cercetări Eco-Muzeale, Tulcea, Muzeul de Istorie și Arheologie. Fiecare artefact a fost tratat după un protocol standard, cu mai multe paliere și componente, vizând înregistrarea extensivă/exhaustivă a datelor – a se vedea repertoriul. Se vizează aspecte precum: materiile prime; starea de conservare (piese întregi, fragmentare/fragmente); tipologia; morfologia; morfometria; urmele de fabricare; urmele de utilizare; formularea ipotezelor relative la rolul funcțional. Fișa standard pune la dispoziție datele despre artefact în următoarea structură: Indicativ ● Tip ● Cod tipologic ● Categorie (unelte, arme, podoabe, materii prime, accesorii etc.) ● Instituție deținătoare/Colecție ● Număr de inventar ● Context ● Apartenență culturală ● Fig. ● Materie primă ● Stare de conservare (întreg, fragmentar, fragment) ● Descriere (morfologie, date tehnice privind fabricarea, urme de utilizare, rol funcțional prezumat etc.) ● Dimensiuni (mm) ● Bibliografia/Inedit.(7)

Tipologie, materii prime, aspecte tehnologice și economice. Categoriile tipologice reprezentate sunt, în conformitate cu lista tipologică Beldiman 2007 : I Unelte: ace de cusut de os (N = 2); II Arme: vârf de săgeată de os (N = 1); III Accesorii: cataramă de corn de cerb (N = 1); plăcuță de os (N = 1); plăcuță de corn de cerb (N = 1); IV Elemente receptoare: mâner de corn de cerb (N = 1); V Diverse: Materii prime – Corn de cerb (N = 1); Deșeuri de corn de cerb (N = 1); efectiv total N = 9.

Materiile prime, eboșele, piesele rebutate, deșeurile indică procesarea locală probabilă a MDA în ateliere în care se produceau (și) artefacte IMDA (os și corn de cerb).

În privința materiilor prime, predomină cornul de cerb (5 piese), în timp ce osul este reprezentat prin 4 piese (oase lungi și plate de mamifere de talie mare).

Potrivit datelor furnizate de autorii cercetărilor, dar și în urma analizei datelor tipologice și tehnologice, încadrarea cronologică probabilă se referă la: epoca romană – circa sec. II-III A.D. (4 piese: ace de os – 2, închizătoare pentru pungă de piele, cataramă); evul mediu – sec. al XIII-lea (5 piese) (tabelele nr. 1-2).

Modalitățile de procesare a materiilor prime includ procedee simple, precum fracturarea, cioplirea, despicarea, raclajul axial, abraziunea, tăierea transversală cu cuțitul sau cu ferăstrăul, dar și soluții tehnologice pretențioase, precum perforarea/multiperforarea, gravarea (realizarea decorului), fasonarea și finisarea integrale etc. Ca unelte folosite menționăm toporul sau securea, cuțitul, ferăstrăul.

Fabricarea artefactelor se referă, foarte probabil, la mediul specializat, respectiv la existența unor ateliere în cadrul sitului. În acest sens pledează prezența unor piese ilustrative, precum eboșele, materiile prime în diverse stadii de transformare, deșeurile și piesele nefinisate – vezi supra și Repertoriul. Această concluzie, provizorie, va putea fi confirmată prin extinderea studiului asupra restului artefactelor de la Noviodunum (loturile vechi), inclusiv asupra materialului arheozoologic.

Piesele IMDA studiate furnizează necesare repere tipologice, tehnologice și cultural-cronologice pentru abordarea complexă și extensivă a manifestărilor civilizației și culturii comunităților de la Noviodunum (respectiv, IMDA) din epoca romană și evul mediu.

Repertoriu. Fișele artefactelor sunt ordonate pe criterii tipologice. Fișa standard pune la dispoziție datele despre artefact în structura menționată supra, Metodologie, repertoriu.

NOV/2014_1 ● Ac de cusut de os ● NOV 2014 TPF S6 Caroul 10 Complex 3 -1,00 m Nr. inv. 50498 ● Datare probabilă: epoca romană (sec. II-III A.D.) ● Fig. 1-2 ● Stare de conservare: piesă fragmentară – lipsește extremitatea distală, fracturată în vechime; starea de conservare a suprafețelor este foarte bună. ● Materie primă: fragment diafizar de os lung, probabil de vită (Bos taurus). ● Descriere: ac de cusut de os; debitaj cu parametri neprecizabili, dată fiind fasonarea integrală a piesei; a fost probabil realizat prin percuție directă/despicare, percuție directă/cioplire, tăiere cu ferăstrăul. Fasonarea este integrală și a fost realizată prin raclaj axial, aplicat cu lama cuțitului; la partea proximală și extremitatea proximală se observă urme de abraziune oblică; finisare prin polizare (lustruire) cu o bucată de piele sau de material textil pentru estomparea urmelor de fasonare și facilitarea utilizării. Secțiuni circulare și ovale fațetate la partea mezială și

partea distală și biconvexe asimetrice la partea proximală. Extremitatea proximală este rectilinie. La partea proximală a fost realizată o perforație de formă ovală simetrică; procedeul perforării a recurs la practicarea, pe fața inferioară (mai puțin bombată), prin rotație continuă, a două perforații circulare, având pereți rectilinii și ușor oblici; aceste perforații sunt plasate în axul piesei, la o distanță de cca 2 mm una de cealaltă. S-a procedat apoi la excavarea sectorului dintre perforații cu vârful unui cuțit și regularizarea pereților prin cioplire. Urme de utilizare: tocirea, lustruirea intense ale suprafețelor, mai ales la partea proximală și la extremitatea proximală, prin manevrare și contactul cu materialul asamblat prin coasere; este posibil ca fracturarea extremității distale să se fi produs în timpul folosirii. ● Dimensiuni (mm): L tot 112/108,30; EP 4,62/1,76; PP la perf 4,87/2,15; PM 4,13/3,69; PD 3,62/3,57; CD 3,05/2,98; perf: diam pe FS 5,43/2,13; diam perforațiilor inițiale 2,10.

NOV/2014_2 ● Ac de cusut de os – Eboșă ● NOV 2014 TPF S13 Caroul 11 Complex 15 Nr. inv. 50496 ● Date probabile: epoca romană (sec. II-III A.D.) ● Fig. 3-4 ● Stare de conservare: piesă întreagă; starea de conservare a suprafețelor este foarte bună. ● Materie primă: fibula de mari dimensiuni. ● Descriere: ac de cusut de os – eboșă; debitaaj prin percuție directă/cioplire, percuție directă/fracturare pentru extragerea segmentului distal al fibulei, a cărei morfologie anatomică se pretează în mod optim la amenajarea unui ac de cusut cu modul de lungime standard (cca 100-120 mm). Fasonarea este parțială și a fost realizată prin raclaj axial intens, aplicat cu lama cuțitului, ca și prin percuție directă/cioplire; pe fața inferioară fasonarea a fost aplicată pe întreaga lungime a piesei, iar pe fața superioară pe cca jumătate din lungimea piesei; în rest se conservă suprafața cu morfologie anatomică (partea proximală a piesei este anatomică). Marginile au fost modelate prin raclaj axial și cioplire pe întreaga lungime. Extremitatea distală este conservată integral. Secțiunile sunt ovale asimetrice. Suprafețele sunt microfațetate în urma aplicării raclajului. Eboșă abandonată în cursul operației de fasonare. ● Dimensiuni (mm): L tot 118,61; EP 12,17/4,66; PP 8,76/4,50; PM 6,82/5,31; PD 6,67/5,35; CD 4,69/3,59.

NOV/2014_3 ● Vârf de săgeată de os – Eboșă ● NOV 2014 TPF S2-3 Complex 3B Sud criptă Fără nr. inv. (provizoriu) ● Date probabile: evul mediu (sec. al XIII-lea) ● Fig. 5-6 ● Stare de conservare: piesă fragmentară – lipsește extremitatea distală, fracturată în vechime; starea de conservare a suprafețelor este foarte bună. ● Materie primă: fragment diafizar de os lung, probabil de vită – humerus?; metapod? (Bos taurus). ● Descriere: eboșă de vârf de săgeată de os; fasonat aproape integral; păstrează la partea proximală/extremitatea proximală o porțiune a suprafeței medulare (cavitatea medulară). Secțiuni ovale și circulare fațetate. Formă generală tronconică alungită. Extremitatea proximală este concavă asimetrică (de debitaaj). La partea proximală se observă două planuri de fractură simetrice. Debitaaj realizat probabil prin percuție directă/cioplire, percuție directă/despicare, percuție directă/fracturare; urmele debitaajului nu se conservă. Fasonare aproape integrală, realizată prin percuție directă/cioplire și raclaj axial, generând fațete suprapuse și juxtapuse pe întreaga suprafață exterioară; urmele de cioplire indică aplicarea operației în sensul EP → ED. Fracturarea la nivelul părții distale s-a produs probabil în timpul fasonării, determinând abandonul piesei. ● Dimensiuni (mm): L tot 141,80/63,80; EP 11,38/7,58; PP 11,68/10,64; PM 11,00/10,95; PD 9,79/9,44; L planuri de fractură 11,27/9,41.

NOV/2014_4 ● Plăcuță perforată de corn de cerb ● NOV 2014 TPF S6 Caroul 7 Complex 1 Nr. inv. 50499 ● Date probabile: epoca romană (sec. II-III A.D.) ● Fig. 7-8 ● Stare de conservare: piesă întreagă; starea de conservare a suprafețelor este bună; urme de coroziune slabă uniform distribuite pe suprafețele piesei. ● Materie primă: corn de cerb, fragment (compacta) de rază sau de ax. ● Descriere: plăcuță perforată de corn de cerb; probabil închizătoare de pungă de piele?; formă generală pentagonală neregulată (sau rectangulară cu o extremitate triunghiulară); fasonare integrală; pe fața inferioară se păstrează parțial țesutul spongios. Extremitățile au fost definite în mod convențional: extremitatea proximală – mai lată; având contur concav asimetric; extremitatea distală mai îngustă, având contur convex asimetric (ambele cu morfologie de debitaaj și fasonare). Secțiunile sunt convex-concave simetrice, fața superioară este convexă, fața inferioară concavă. Extremitatea proximală a fost modelată prin tăiere transversală cu cuțitul sau ferăstrăul, iar extremitatea distală pare brută de debitaaj, fiind fracturată pe două planuri. Marginile sunt teșite, modelate prin raclaj axial și cioplire. Debitaajul realizat probabil prin percuție directă/cioplire, percuție directă/despicare, percuție directă fracturare; fasonarea este integrală, realizată prin raclaj axial și cioplire a suprafețelor și marginilor și prin tăierea transversală a extremității proximale. La partea proximală și partea

distală a fost amenajată câte o perforație; perforația proximală (1) este ovală asimetrică, realizată de pe fața superioară prin rotație alternativă cu vârful cuțitului; plasată excentric spre marginea dreaptă. La nivelul perforației respective, pe margini au fost practicate două creștături largi pentru ghidarea ligaturii; creștăturile au marginile tocite. Perforația distală (2) este subcirculară, plasată excentric spre marginea stângă; realizată de pe fața superioară prin rotație alternativă cu vârful cuțitului; creștăturile de pe marginile de la nivelul ei sunt similare celor de la partea proximală. Urme de utilizare: tocirea marginilor perforațiilor și ale creștăturilor prin contactul cu ligatura de închiderea a pungii; închizătoare de pungă de piele. ● Dimensiuni (mm): L tot 91,19; EP 21,65/4,57; PP 22,45/4,70; PP la nivelul perf 1 19,54/4,05; PM 20,78/4,58; PD la nivelul perf 2 17,42/2,69; ED 18,21/1,75; perf 1/FS diam ext 8,28/7,70; diam int 7,05/7,22; perf 1/FI diam 7,78/7,20; dist perf 1 – MD 4,78; dist perf 1 – MS 7,70; dist perf 1 – EP 17,06; perf 2/FS diam ext 7,49/7,37; diam int 7,49; perf 2/FI diam 7,49; dist perf 2 – MD 6,52; dist perf 2 – MS 4,44; dist perf 2 – ED 12,61; creștături: PP/MD L 7,80; ad 1,30; PP/MS L 7,83; ad 0,75; PD/MD L 6,54; ad 0,50; PD/MS L 7,44; ad 0,65.

NOV/2014_5 ● Mâner de cuțit de corn de cerb ● NOV 2014 TPF S3 Complex 3 (7) -0,30 m Nr. inv. 50495 ● Date probabile: evul mediu (sec. al XIII-lea) ● Fig. 9-11 ● Stare de conservare: piesă fragmentară – lipsește un sector îngust al părții distale, fracturat în vechime și un sector al extremității proximale, fracturat recent (exfoliere); spongiosa dislocată la extremitatea proximală, probabil la curățare. Suprafețele în stare foarte bună. La partea proximală s-au produs două fisuri dispuse opus simetric pe diametru, cu lungimi de 55 și 46,25 mm. Tot la partea proximală se observă o urmă de tăiere produsă accidental cu vârful cuțitului foarte bine ascuțit. ● Materie primă: segment proximal-distal de rază de corn de cerb. ● Descriere: mâner de cuțit de corn de cerb; fasonat integral. Formă generală tronconică alungită, cu diametrul mai mare la extremitatea proximală și mai mic la extremitatea distală; secțiunile sunt ovale și circulare. Striuri transversale și fațete de raclaj axial acoperă întreaga suprafață a piesei. Extremitatea proximală este rectilie, cu secțiunea ovală asimetrică, bine finisată; decor gravat care constă într-o linie gravată cu vârfului cuțitului, paralelă cu extremitatea proximală, plasată la o distanță de 2,25-3 mm de aceasta. Extremitatea distală este rectilie, are secțiunea ovală asimetrică, marginea fațetată; tot aici se observă două urme reziduale de gravare cu lama cuțitului, ca și o alveolă triunghiulară, similară celor care formează decorul plasat la partea proximală, sugerând intenția nefinalizată de decorare similară a părții distale. Debitaj prin percuție directă/cioplire și percuție directă/fracturare sau tăiere transversală cu ferăstrăul pentru extragerea segmentului proximal-distal al razei. Fasonarea integrală prin racla axial intens cu lama cuțitului; urme specifice păstrate pe întreaga suprafață. Decor gravat și crestă care formează o bandă plasată la 2,50 – 3,35 mm față de extremitatea distală; banda este lată de cca 2,80 mm; realizată din două linii paralele gravate, având în interior un motiv în relief în forma „dinților de lup”, frecvent întâlnit pe piesele de os și corn medievale timpurii, inclusiv descoperite la NOV; motiv în zig-zag obținut prin excavarea (crestarea) a două șiruri de mici suprafețe triunghiulare echilaterale cu latura de cca 2 mm, având vârfurile opuse și decalate la distanțe egale pe cele două șiruri. Se remarcă execuția foarte precisă a decorului. La extremitatea distală s-a amenajat o perforație axială de formă ovală asimetrică în plan și tronconică asimetrică în profil, prin excavarea țesutului compact și spongios cu ajutorul vârfului de cuțit sau al unui perforator metalic cu diametru redus; apoi prin rotație alternativă. În interiorul perforației nu se observă urme de oxid de fier, ceea ce ar putea indica absența etapei de utilizare a mânerului pentru inserția lamei cuțitului sau utilizarea și apoi extragerea lamei de cuțit din mâner. Urme de utilizare: tocirea și lustruirea slabe ale marginilor și suprafețelor, acestea au fost (posibil) produse prin manevrare în timpul prelucrării. Alveola triunghiulară de la partea distală, similară celor care formează decorul plasat la partea proximală, sugerează intenția nefinalizată de decorare similară a părții distale. Posibil piesă abandonată înainte de a fi terminată, poate din cauza fisurării axiale a părții distale/meziale. ● Dimensiuni (mm): L tot 111,27; EP 23,47/22,66; PP 22,76/21,88; PM 21,80/20,62; PD 21,17/18,63; ED 19,34/17,66; perf diam 15,02/7,78; ad perf cca 16; decor EP: lăț bandă 2,25-3; lăț șanț gravat 0,3; ad șanț gravat 0,3; decor ED: lăț bandă 2,80; ad bandă 0,3-0,5; triunghiuri latura L 2.

NOV/2014_6 ● Plăcuță decorativă gravată de os ● NOV 2014 TPF S1 Carourile 10-11 Complex 11 Nr. inv. 50506 ● Date probabile: evul mediu (sec. al XIII-lea) ● Fig. 12-13 ● Stare de conservare: piesă fragmentară – fracturată în vechime la extremitatea distală după gravare; extremitatea proximală a fost modelată prin tăiere transversală, după gravare; starea de conservare a suprafețelor este foarte bună. ●

Materie primă: fragment probabil de os plat (corp costal) (compacta) provenind de la un erbivor de talie mare nedeterminabil – vită? (Bos taurus). ● Descriere: plăcuță decorativă gravată de os; fasonare integrală; pe fața inferioară se păstrează parțial țesutul spongios. Extremitățile au fost definite în mod convențional: extremitatea proximală – mai lată; extremitatea distală mai îngustă. Secțiunile sunt convex-concave simetrice, fața superioară este convexă, fața inferioară concavă.

Formă generală rectangulară, cu marginile sinuoase și extremitățile având contur neregulat – de fracturare. Debitajul realizat probabil prin percuție directă/cioplire, percuție directă/despicare, percuție directă fracturare; fasonarea este integrală, realizată prin raclaj axial; finisare prin lustruire (polizare) cu o bucată de piele sau de material textil pentru obținerea unei suprafețe perfect netede în vederea realizării decorului gravat. După gravare extremitățile au fost fracturate, la extremitatea proximală s-a aplicat anterior tăierea transversală cu ajutorul cuțitului; scopul a fost probabil acela de a obține o lungime potrivită aplicării/încăstrării piesei pe un obiect de lemn, metal etc. ca element decorativ (aplică). Pe fața superioară s-a realizat decorul geometric complex gravat cu vârful cuțitului, care acoperă întreaga față respectivă; este compus din mai multe elemente compozite: A – trei benzi formate din câte patru linii paralele cu traseu sinuos, cu ondulații quasisimetrice, creând impresia de benzi suprapuse împletite. Benzile au fost numerotate (1-4) de la stânga la dreapta. Banda 1 formează o buclă semicirculară la partea distală a piesei. Se observă imperfecțiuni de amplasarea a liniilor care compun benzile, în sensul că liniile unei benzi nu continuă pe aceeași direcție atunci când se intersectează cu altă bandă; B – la partea distală s-a gravat o bandă transversală (1) compusă, cu lățime inegală, având margini dispuse la distanțe variabile (convergente), deși intenția inițială era probabil de a fi paralele; în interior s-au gravat o altă bandă (2), formată din două linii transversale relativ paralele și două șiruri de triunghiuri crestate formând motivul în „dinți de lup” sau zigzag în relief, similar celui de pe mânerul de corn de cerb NOV/2014_5; C – deasupra motivului decorativ B a fost gravat un triunghi dublu hașurat oblic, una din laturile lui fiind formată de linia gravată distală a benzii exterioare (1) a motivului decorativ B; triunghiul hașurat se păstrează parțial și este plasat spre marginea stângă; decorul se compunea, probabil, inițial din patru triunghiuri care rezervau în centru un romb. Se remarcă precizia realizării motivului gravat, ceea ce sugerează ca autor un meșter specializat care lucrează într-un atelier. Urme de utilizare: tocire, lustruire superficiale; plăcuță decorativă aplicată (încăstrată) pe obiecte de lemn sau metalice (aplică). ● Dimensiuni (mm): L tot 67,20; EP 17,06/1,53; PM 16,83/1,72; ED 15,65/1,52; motivul decorativ A: lăț linii gravate 0,3; ad 0,3; lăț benzi 3,15-3,90; dist dintre linii 0,85-1,50; motivul decorativ B: banda 1 (exterioară): 3,38-4,86; lăț banda 2 (interioară) 1,22-1,56; dist dintre linii 0,70-0,96; lăț linii gravate 0,3; ad 0,3; triunghiuri L laturi 0,5; motivul decorativ C: L latura păstrată 5,83; L cca 14; L romb central cca 25.

NOV/2014_7 ● Cataramă de corn de cerb ● NOV 2014 TPF S3 Complex 3 (11) Nr. inv. 50494 ● Date probabile: Date probabile: epoca romană (sec. II-III A.D.) ● Fig. 14-16 ● Stare de conservare: piesă fragmentară – lipsește partea distală (bucula), fracturată recent; starea de conservare a suprafețelor este foarte bună. ● Materie primă: corn de cerb, fragment (compacta) de ax de mari dimensiuni. ● Descriere: cataramă de corn de cerb (piesă de centură) masivă, modelată grosier, nefinisată. Formă generală trapezoidală, cu marginile concave, extremitatea proximală convexă asimetrică și buclă probabil de formă semicirculară sau rectangulară. Debitajul realizat probabil prin percuție directă/cioplire, percuție directă/despicare, percuție directă fracturare; urmele operațiilor au fost eliminate prin fasonare. Fasonare prin cioplire și raclaj pentru înlăturarea parțială reliefului anatomic pe fața superioară; fațetarea marginilor și a unor sectoare ale feței superioare; înlăturarea parțială a țesutului spongios pe fața inferioară prin aceleași operații. Dispozitivele de fixare pe curea de piele: A – la partea proximală s-a practicat o perforație (fantă) de formă rectangulară, dispusă transversal excentric spre marginea stângă, cu extremitățile concave semicirculare asimetrice și cu margini de contur sinuoase, fațetate. Perforația s-a realizat prin procedeul multiperforării cu sfredelul de pe fața inferioară prin rotație continuă și al excavării; la extremități s-au practicat două perforații, iar în spațiul dintre ele alte două perforații, la distanțe egale; toate perforațiile au formă cilindrică și prezintă striuri elicoidale specifice; marginile fantei au fost regularizate prin cioplire și raclaj; fanta are margini oblice, mai dezvoltate pe fața inferioară; perforația A avea rolul de a permite fixarea capătului curelei (cu lățimea de cca 23 mm), care se petrecea prin fantă, se îndoia și se nitea sau se cosea; B – fantă similară perforației/fantei A, din punct de vedere morfologic și tehnic (de realizare) dispusă axial pe centrul părții distale; avea rolul de a permite montarea axială a limbii metalice a cataramei; C –

perforație transversală realizată pe centrul grosimii piesei, pe fața superioară, la partea distală, cu rolul de inserție a tijei (știftului) de fixare a limbii cataramei (probabil metalice); a fost realizată cu sfredelul în sensul MD → MS; secțiune circulară, formă ovală asimetrică în plan; tija se introducea dinspre marginea dreaptă; D – buclă probabil semicirculară sau rectangulară cu colțurile rotunjite (fracturată recent), realizată prin cioplire (ajurare); margini fațetate; s-a excavat de pe fața inferioară, unde este amplă, apoi pe fața superioară. Urme de utilizare: tocirea, lustruirea superficială a feței superioare și a marginii stângi; probabil a fost fixată pe curea spre stânga, cu marginea stângă în sus; probabil lărgirea perforației transversale (C) prin mișcarea tijei metalice de fixare a limbii. ● Dimensiuni (mm): L tot 140/110,57; EP 32,02/6,12; PP la nivelul perf 33,61/9,75; PM 31,86/11,74; PD (baza buclei, la nivelul fracturii) 41,64/11,84; perf A: FS: L ext 25,14; L int 21,40; lăț max ext 5,95; lăț max int 5,30; diam perf cca 4,60; FI: L ext 22,70; L int 21,00; lăț max ext 5,50; lăț max int –; dist perf – MD 6,48; dist perf – MS 4,38; dist perf – EP 18,50; perf B: diam 5,70; extremitatea spre MD 7,90/4,98; extremitatea spre MS 7,83/4,10; perf C: L 14,27; lăț 5,45; diam perf cca 5; L știft cca 25-30; bucla (D): gros 7,72-8,49; lăț 6,35-8,53; L cca 30; L limbă ca 45.

NOV/2014_8 ● Corn de cerb – Materie primă ● NOV 2014 TPF S1 Carourile 10-11 Complex 12 Fără nr. inv. (provizoriu) ● Date probabile: evul mediu (sec. al XIII-lea) ● Fig. 17-18 ● Stare de conservare: piesă fragmentară – lipsește extremitatea distală a razei 1, detașată/fracturată în vechime; lipsește un sector al razei 1 la partea proximală, fracturat recent; lipsește un sector al rozetei (cca 2/3), fracturat recent (la descoperire); starea de conservare a suprafețelor este mediocră (coroziune); urme de coroziune slabă uniform distribuite pe suprafețele piesei. ● Materie primă: corn de cerb, ax drept, exemplar adult de talie mare; ax lepădat; fragment bazal de ax cu medalion, rozetă, raza 1 și baza razei 2. ● Descriere: materie primă constituită de baza axului și raza 1, detașat prin percuție directă/cioplire; extremitatea distală a razei 1 detașată prin același procedeu tehnic, aplicat pe fața anterioară; urme de impact se conservă și pe fața posterioară și pe cea laterală; detașare prin fracturare; Urme de percuție directă/cioplire, percuție directă/fracturare la nivelul rozetei, detașându-se cca 2/3 ale circumferinței; percuție directă/cioplire la nivelul bazei razei 2 pentru detașare prin fracturare; pe ax se observă urme de cioplire pe fața mediană și pe fața posterioară, oblice, ample, produse cu lama toporului în sensul ED → EP; planurile multiple de fractură indică aplicarea operațiilor de detașare pe axul hidratat (relativ proaspăt) sau înmuiat special pentru procesare. Materie primă pentru confecționarea unui mâner, a plăcuțelor etc. ● Dimensiuni (mm): L tot 330; baza ax diam 88,20; R1: baza 53,86/34,10; PM 38,12/32,06; PD 19,33/16,43.

NOV/2014_9 ● Corn de cerb – Deșeu ● NOV 2014 TPF Passim Fără nr. inv. (provizoriu) ● Date probabile: evul mediu (sec. al XIII-lea) ● Fig. 19-20 ● Stare de conservare: piesă întreagă; starea de conservare a suprafețelor este foarte bună. ● Materie primă: corn de cerb, rază, segment distal. ● Descriere: deșeu de prelucrare constituit de segmentul distal al unei raze de corn de cerb, detașat prin percuție directă/cioplire aplicată pe fața laterală/fața mediană pe cca 1/3 din diametru și percuție directă/fracturare; o urmă reziduală de impact, transversală, produsă în vechime se conservă pe partea mezială – fața laterală/fața mediană; o altă urmă de impact, oblică, produsă recent, pe fața anterioară. ● Dimensiuni (mm): L tot 120,24; EP 20,14/15,83; PM 16,61/15,38; ED 5,24/5,13; suprafața cioplită 18/15,25. [Corneliu Beldiman, Diana-Maria Sztancs].

Abrevieri

Ad. – Adâncimea; C – Caroul; CD – Calibrul distal; Diam – diametrul; Dist – Distanța; ED – Extremitatea distală; EP – Extremitatea proximală; Ext – Exterior; FI – Fața inferioară; FS – Fața superioară; Gros – Grosimea; IMDA – Industria materiilor dure animale; Int – Interior; Inv. – Inventar; L – Lungimea; L tot – Lungimea totală; Lăț – Lățimea; Max – Maxim; MD – Marginea stângă; MD – Marginea dreaptă; N – Număr; N tot – Număr total; NOV – Noviodunum; PD – Partea distală; Perf – Perforație; PM – Partea mezială; PP – Partea proximală; R – Rază (de corn de cerb); S – Secțiunea; TFP – Teren Poliția de Frontieră; UCDC – Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” București

Note

- 1. Beldiman, Sztancs 2013; Beldiman et alii 2013; Beldiman, Sztancs 2014; Beldiman, Stănică, Sztancs

-
- 2014; Sztancs, Beldiman, Stănică, 2014
 2. Beldiman 2007; Sztancs 2011.
 3. Topoleanu, Stănică 2013; <http://www.noviodunum.ro>.
 4. Beldiman et alii 2011; Beldiman, Sztancs 2007a; Beldiman, Sztancs 2007b; Beldiman, Sztancs 2010; Beldiman et alii 2010. A se vedea și Nuțu, Stanc, Paraschiv 2014; Nuțu, Stanc, Stan 2014.
 5. Rusu, Mărginean 2004.
 6. Beldiman, Sztancs 2013; Beldiman et alii 2013.
 7. Beldiman 2007, p. 211-234
-

Informații suplimentare online

[Raportul 5442 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
